

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ЦЕНТАР ЗА ПОСЕБНУ КОНТРОЛУ – *AML*

**АНАЛИЗА ОДГОВОРА НА ДОСТАВЉЕН
УПИТНИК О АКТИВНОСТИМА
ДАВАЛАЦА ФИНАНСИЈСКОГ ЛИЗИНГА
ИЗ ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ ОД
ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА
ТЕРОРИЗМА**

за период 1. јануар – 30. јун 2019. године

Август 2019.

Уводне напомене

Народна банка Србије је од 2010. године установила праксу посредног праћења активности давалаца финансијског лизинга у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: ПН/ФТ). Такво праћење давалаца финансијског лизинга (у даљем тексту: ДФЛ) у наведеној области врши се на полугодишњем нивоу, на основу података које ове финансијске институције, у форми попуњеног Упитника о активностима ДФЛ у области спречавања прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Упитник), достављају Народној банци Србије.

Питања у Упитнику груписана су у десет целина:

Део I: Општи подаци о ДФЛ

Део II: Подаци о странкама

Део III: Структура странака по процењеној категорији ризика од ПН/ФТ

Део IV: Структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке

Део V: Подаци о производима, услугама и трансакцијама

Део VI: Поверавање послова који се односе на радње и мере познавања и праћења странке трећим лицима

Део VII: Обука запослених

Део VIII: Организациона структура

Део IX: Достављање интерних извештаја овлашћеном лицу и извештавање Управе за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа)

Део X: Интерна ревизија и унутрашња контрола.

Основни циљеви анализе достављених одговора су:

- сагледавање тренутног стања у процесу препознавања, мерења и управљања ризиком од ПН/ФТ кроз посао финансијског лизинга,
- упућивање на адекватну примену установљених правила и принципа заснованих на познавању клијената,
- посредно праћење развоја система управљања ризиком од ПН/ФТ код ДФЛ,
- уочавање евентуалних слабости и благовремено указивање ДФЛ на потенцијалну изложеност овом ризику.

У односу на претходне, овај упитник је унапређен и усаглашен с резултатима Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма. Додата су питања у вези с подацима који се односе на резиденте правна лица, нерезиденте правна лица, нерезиденте физичка и правна лица по земљама. Поред тога, ради детаљније и комплетније анализе, посебно су обухваћене странке високог ризика.

За извештајни период 1. јануар – 30. јун 2019. године (у даљем тексту: извештајни период), сви ДФЛ који послују на тржишту финансијског лизинга Републике Србије одговорили су на достављени упитник, те је анализа у наставку заснована на њиховим одговорима.

Садржај:

I. Основна запажања.....	4
II. Општи подаци о даваоцима финансијског лизинга.....	5
III. Подаци о странкама	5
IV. Структура странака по процењеном степену ризика	7
V. Структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке	10
VI. Подаци о трансакцијама и производима	12
VII. Поверавање послова који се односе на радње и мере познавања и праћења странке трећем лицу	12
VIII. Обука запослених.....	12
IX. Организациона структура	14
X. Достављање интерних извештаја овлашћеном лицу и извештавање Управе	14
XI. Интерна ревизија и унутрашња контрола	14

I. Основна запажања

На дан 30. јуна 2019. године, 17 ДФЛ имало је дозволу за обављање послова финансијског лизинга, са укупно 346 запослених и 154 запослена чији посао подразумева непосредни контакт са странкама и спровођења неке од радњи и мера познавања и праћења странке. Запослени у свим ДФЛ упознати су с последицама непримењивања закона и процедура којима је регулисано спречавање прања новца и финансирање тероризма (углавном путем обука).

Највећи проценат странака чине резиденти правна лица (68,53%), док нерезиденти, којих је свега 11, имају занемарљиво учешће, 0,061%. Према ризичности, странке су највећим делом оцењене као средњеризичне, на другом месту су странке сврстане у категорију ниског ризика, док је најмање високоризичних странака. С тим у вези, структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке (поједностављене, опште и појачане) релативно је у складу са структуром странака по процењеној категорији ризика од ПН/ФТ. Појачане радње и мере примењују се на све странке класификоване у категорију високог ризика. Опште радње и мере примењују се на више странака него што је класификовано у средњеризичне, што значи да се ове радње и мере примењују и на део нискоризичних странака. Наведено указује на чињеницу да су ДФЛ разумели значај правилне процене ризика од ПН/ФТ, што је, уз додатни опрез, резултирало адекватном расподелом људских ресурса, а последично и квалитетним управљањем тим ризиком.

Сви ДФЛ упознати су с радњама и мерама које су дужни да предузимају по основу одредаба прописаних Законом о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење („Службени гласник РС”, бр. 29/2015, 113/2017 и 41/2018).

Сви ДФЛ примењују листе показатеља за препознавање сумњивих трансакција у вези с прањем новца и финансирањем тероризма, које су објављене на сајту Управе. Такође, сви ДФЛ користе и листе означених лица, које су донели Савет безбедности Уједињених нација и друге међународне организације у којима је Република Србија члан, а 11 ДФЛ користе неку од комерцијалних база која омогућава провере листе означених лица и софтвер Управе, као додатни елемент провере странака. У извештајном периоду није утврђен ниједан случај да је странка, лице које је покушало да успостави пословни однос или било

које друго лице с којим има или је имао посао или других сличан однос – означено лице.

Ако се претходно наведено има у виду, може се закључити да је изложеност ДФЛ ризику од ПН/ФТ релативно ниска. ДФЛ су успоставили сопствене системе за управљање ризиком од ПН/ФТ, унутрашњим актима су адекватно уредили систем унутрашњих контрола и посвећују дужну пажњу обуци запослених. Ипак, треба истаћи и то да, иако је ризик од ПН/ФТ у овој области низак, то никако не значи да се он сме занемарити. ДФЛ су дужни да, у својству обвезника Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: ЗСПН/ФТ), предузму све прописане радње и мере неопходне за откривање и спречавање ПН/ФТ.

II. Општи подаци о даваоцима финансијског лизинга

На територији Републике Србије, на крају извештајног периода, дозволу за обављање послова финансијског лизинга имало је 17 ДФЛ.¹

Од укупног броја ДФЛ, на крају извештајног периода, осам њих (47,05%) пословало је преко огранака. Тих осам ДФЛ је у наведеном периоду имало укупно 13 огранака који примењују процедуре управљања ризиком од ПН/ФТ.

На крају извештајног периода, у сектору финансијског лизинга било је запослено 346 лица, при чему 154 запослена у ДФЛ обављају посао који подразумева непосредни контакт са странкама и спровођења неке од радњи и мера познавања и праћења странке.

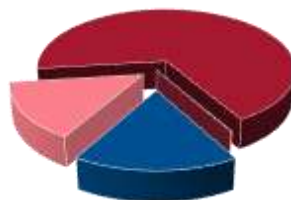
С тим у вези, долази се до закључка да је према величини пословне мреже, као фактора који утиче на изложеност ризику од ПН/ФТ, процењена изложеност ризику од ПН/ФТ ниска.

III. Подаци о странкама

На крају извештајног периода, укупно је било 17.865 странака, при чему је највећи проценат странака резидената правних лица – 68,53% (укупно 12.244), затим резидената физичких лица 16,79% (укупно 3.000), резидената физичких лица која врше делатност 14,60% (укупно 2.610), док је нерезидената физичких лица три, а нерезидената правних лица осам и имају занемарљиво учешће (Графикон 1).

¹ Четири даваоца финансијског лизинга су, уз претходно прибављену сагласност Народне банке Србије, у поступку спровођења добровољне ликвидације.

Графикон 1. Структура странака у сектору давалаца финансијског лизинга на дан 30. јуна 2019.

- Резиденти физичка лица – 3.000; 16,79%
- Резиденти физичка лица која обављају делатност – 2.610, 14,61%
- Резиденти правна лица – 12.244; 68,53%
- Нерезиденти физичка лица – 3; 0,16%
- Нерезиденти правна лица – 8; 0,44%

Сва три нерезидента физичка лица су из земаља класификованих као „остале”, и то два из Француске, за коју је ДФЛ проценио да је земља ниског ризика, и једно из Румуније, која је оцењена као средњеризична земља.

Има осам нерезидената правних лица, при чему је једно из земље која је од стране ДФЛ процењена као високоризична (остале високоризичне земље), а седам нерезидената правних лица је из групе „осталих земаља” (и то: из Босне и Херцеговине – два нерезидента и по једно правно лице из Шведске, Бугарске, Италије, Велике Британије, Немачке и Француске). На крају извештајног периода, у целом сектору ДФЛ само једно нерезидентно правно лице у власничкој структури имало је лица из земље високог ризика, а није било ниједног које у власничкој структури има траста. С друге стране, код резидената правних лица појављују се 43 лица која у власничкој структури имају траста и 220 лица која у власничкој структури имају лица из земаља високог ризика.

Приликом оцене структуре странака, као фактора који утиче на изложеност ризику од ПН/ФТ, у обзир се узимају бројни показатељи, попут броја високоризичних странака, странака функционера (домаћих и страних), високоризичних странака правних лица са сложеном власничком структуром, с лицима из офшор географских подручја или с трастом у власничкој структури, с функционером у управљачкој структури, затим броја нерезидената физичких и правних лица из: високоризичних и офшор географских подручја и земаља са стратешким недостацима, броја странака организованих као друштва са ограниченом одговорношћу, предузетника. Ако се посматрају

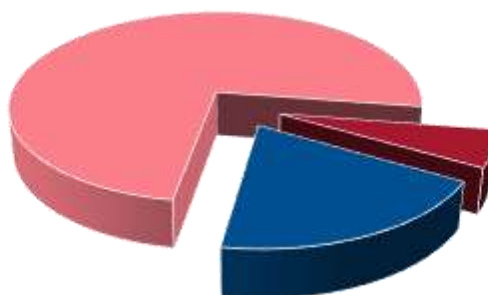
наведени показатељи, долази се до закључка да је изложеност ризику ниска, с обзиром на то да је појединачни удео сваког од њих у укупном броју странака у сектору финансијског лизинга низак.

IV. Структура странака по процењеном степеном ризика

У оквиру сектора ДФЛ, странке су, према анализи ризика од ПН/ФТ, подељене у три категорије – ниског, средњег и високог ризика.

Највећи број странака сврстан је у категорију средњег ризика, и то укупно 13.371 странка, са учешћем од око 74,85%. На другом месту налазе се странке сврстане у категорију ниског ризика, и то 3.440 странака, са учешћем од око 19,25%, док се на трећем месту налазе странке оцењене као високоризичне, њих 1.054, што чини око 5,8% укупног броја странака (Графикон 2).

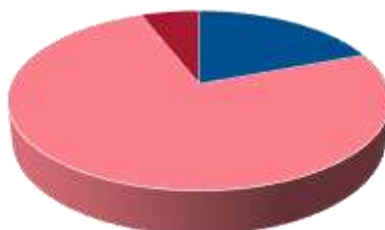
Графикон 2. Структура странака у сектору финансијског лизинга сврстаних по степеном ризика на дан 30. јуна 2019.

- Укупан број странака ниског степена ризика – 3.440; 19,25%
- Укупан број странака средњег степена ризика – 13.371; 74,84%
- Укупан број странака високог степена ризика – 1.054; 5,89%

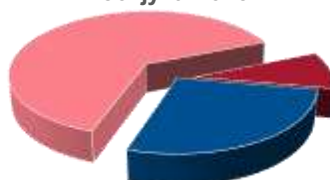
У графиконима 3 и 4 дати су прегледи структуре странака у сектору ДФЛ сврстаних по степеном ризика за резиденте и нерезиденте.

Графикон 3. Структура странака резидената у сектору финансијског лизинга сврстаних по степењу ризика на дан 30. јуна 2019.

- Укупан број странака ниског степена ризика – 3.437; 19,25%
- Укупан број странака средњег степена ризика – 13.364; 74,84%
- Укупан број странака високог степена ризика – 1.053; 5,89%

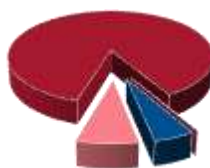
Графикон 4. Структура странака нерезидената у сектору финансијског лизинга сврстаних по степењу ризика на дан 30. јуна 2019.

- Укупан број нерезидентних странака ниског степена ризика – 3; 27,27%
- Укупан број странака нерезидентних средњег степена ризика – 7; 63,63%
- Укупан број странака нерезидентних високог степена ризика – 1; 9,09%

Структура странака високог ризика приказана је на Графикону 5.

Графикон 5. Структура странака високог ризика на дан 30. јуна 2019.

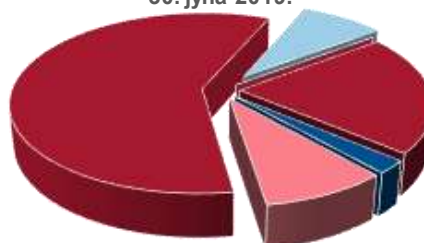

- Физичка лица резиденти – 54; 5,12%
- Физичка лица која обављају делатност – 82; 7,77%
- Правна лица резиденти – 917; 87%
- Физичка лица нерезиденти – 0
- Правна лица нерезиденти – 1; 0,94%

Највећи број странака високог ризика чине правна лица резиденти, и то њих 917 од 1.054, што чини 87% странака сврстаних у категорију високог ризика.

На Графикону 6 приказани су резиденти правна лица оцењени као високоризични, према различитим основима за овакву класификацију.

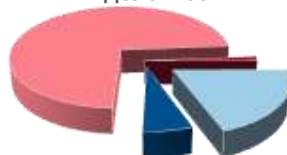
Графикон 6. Странке високог ризика – резиденти правна лица на дан 30. јуна 2019.

- Сврстани у категорију високог ризика услед сложене власничке структуре – 18; 1,96%
- Сврстани у категорију високог ризика због функционера у власничкој/управљачкој структури – 70; 7,63%
- Сврстани у категорију високог ризика због високог ризика делатности – 455; 49,61%
- Сврстани у категорију високог ризика због ризика земље (оснивача/стварног власника) – 65; 7,08%
- Сврстани у категорију високог ризика због пријаве сумњиве трансакције Управи за спречавање прања новца – 0
- Сврстани у категорију високог ризика због другог основа у складу са анализом ризика – 165; 17,99%

Највећи проценат резидената правних лица сврстан је у категорију високог ризика због ризика делатности. И код предузетника (физичких лица која обављају делатност) највећи проценат је сврстан у категорију високог ризика због ризика делатности (Графикон 7).

Графикон 7. Странке високог ризика – физичка лица која обављају делатност

- Сврстани у категорију високог ризика зато што су функционери – 5; 6,09%
- Сврстани у категорију високог ризика због високог ризика делатности – 60; 73,17%
- Сврстани у категорију високог ризика због пријаве сумњиве трансакције Управи за спречавање прања новца – 1; 1,21%
- Сврстани у категорију високог ризика по другом основу у складу са анализом ризика – 16; 19,51%

V. Структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке

Поједностављене радње и мере познавања и праћења странке примењују се на 2.245 странака, опште радње и мере на 14.566 странака, а појачане радње и мере на 1.054 странке. Процентуално, опште радње и мере примењују се код 81,53% странака, појачане код 5,89%, а поједностављене мере код 12,56% странака.

Графикон 8. Структура странака у сектору финансијског лизинга сврстаних по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке на дан 30. јуна 2019.

- Укупан број странака на које се примењују поједностављене радње и мере праћења странке – 2.245; 12,56%
- Број странака на које се примењују опште радње и мере праћења странке – 14.566; 81,54%
- Број странака на које се примењују појачане радње и мере праћења странке – 1.054; 5,89%

У Табели 1 дат је преглед примењених радњи и мера код странака према резидентности.

Табела 1. Преглед примењених радњи и мера код странака према резидентности

Странке	Поједностављене радње и мере праћења странке	Опште радње и мере праћења странке	Појачане радње и мере праћења странке
Физичка лица резиденти	615	2.331	54
Правна лица резиденти	1.312	10.016	917
Физичка лица која обављају делатност	315	2.212	82
Физичка лица нерезиденти	2	1	0
Правна лица нерезиденти	1	6	1
Укупно	2.245	14.566	1.054

Упоредни преглед структуре броја странака по процењеним степенима ризичности и примењеним радњама и мерама на дан 30. јуна 2019. приказан је у Табели 2.

Табела 2. Структура странака у банкарском сектору према степену ризика и примењеним радњама и мерама

Степен ризика	Број странака	Учешће у %	Примењене мере	Број странака	Учешће
Низак	3.440	28,99%	Поједностављене	2.111	12,56%
Средњи	13.371	74,84%	Опште	14.566	81,53%
Висок	1.054	5,89%	Појачане	1.054	5,89%
	17.865	100%		17.865	100%

На основу анализе података из Упитника, закључује се да ДФЛ не примењују поједностављене радње и мере на све странке које су класификоване у категорију ниског ризика, већ на 65,26% тих странака. Појачане радње и мере банке примењују на све странке класификоване у висок ризик, док се на највећи број странака примењују опште радње и мере. Према томе, структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке углавном је у складу са структуром странака по процењеној категорији ризика од ПН/ФТ, с обзиром на то да се појачане радње и мере примењују на све странке класификоване у категорију високог ризика. Опште радње и мере примењују се на више странака него што је их класификовано у категорију средњег ризика, што би значило да се ове радње и мере примењују и на део нискоризичних странака.

У извештајном периоду није било раскида пословног односа услед немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке из члана 7. став 1. тачке 1–5 ЗСПН/ФТ. У извештајном периоду, код једног ДФЛ одбијена је понуда за успостављање пословног односа због немогућности извршења радњи и мера из члана 7. став 1. тачке 1–5 Закона. Није било странака које с ДФЛ имају успостављен пословни однос за које су по захтеву Управе достављени подаци у извештајном периоду. Такође, у извештајном периоду ниједан ДФЛ није од Управе примао захтеве за достављање података о странкама.

VI. Подаци о трансакцијама и производима

У извештајном периоду закључен је 8.971 уговор о лизингу. Укупан број закључених уговора о лизингу са странкама сврстаним у високоризичне у посматраном периоду на нивоу целокупног сектора ДФЛ износи 1.405, што је око 15,7% укупног броја закључених уговора о лизингу у посматраном периоду.

Укупан број уговора о финансијском лизингу где висина рате лизинг накнаде прелази износ од 1.000 евра за физичка лица јесте 105, док је укупан број уговора о финансијском лизингу где висина рате лизинг накнаде прелази износ од 5.000 евра – 299.

У извештајном периоду, код 11 ДФЛ било је случајева где треће лице пружа јемство за примаоца лизинга, при чему је код свих 11 веза између примаоца лизинга и лица које јемство нуди ДФЛ била јасна. Укупан број уговора за које је пружено јемство у извештајном периоду износи 4.222. Ако се узму у обзир наведени подаци и чињеница да је делокруг послова ДФЛ веома ограничен и своди се на финансијско посредовање између давалаца и примаоца лизинга, ризик по основу производа и услуга које сектор ДФЛ нуди је низак.

VII. Поверавање послова који се односе на радње и мере познавања и праћења странке трећем лицу

Вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке свега два ДФЛ поверила су трећем лицу. С тим у вези, укупан број странака, на нивоу целокупног сектора финансијског лизинга, код којих је прибављање података и документације извршило треће лице износи 17, док су у претходном посматраном периоду три ДФЛ поверила трећем лицу вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке, а прибављени су подаци за укупно 12 странака.

С обзиром на то да је мали број ДФЛ трећем лицу поверио послове који се односе на радње и мере познавања и праћења странке, процењује се да је и према овом показатељу ниска изложеност ризику од ПН/ФТ.

VIII. Обука запослених

На основу одговора на Упитник може се закључити да су сви запослени у сектору финансијског лизинга упознати с последицама непримењивања закона и процедура којима је регулисано СПН/ФТ.

Обуке запослених углавном врше овлашћена лица или њихови заменици у ДФЛ. Под овлашћеним лицем, према ЗСПН/ФТ, подразумевамо лице запослено код обвезника на радном месту са овлашћењима која том лицу омогућавају делотворно, брзо и квалитетно извршавање задатака прописаних овим законом, које није правоснажно осуђивано или се против њега не води кривични поступак, стручно оспособљено за послове СПН/ФТ и упознато с природом пословања обвезника у областима која су подложна ризику ПН/ФТ, при чему и његов заменик мора испуњавати наведене услове. Обуке се врше углавном путем радионица, или путем радионица и *e-learning*-а у комбинацији, и то најмање једном у току године. Обучавање овлашћених лица/заменика организовано је на различите начине и спроводи се у форми презентација, директних обука, семинара, конференција и предавања.

Девет ДФЛ има посебан *AML* програм, односно апликацију у којем обавља послове у вези СПН/ФТ, при чему код седам ДФЛ наведени програм, односно апликација омогућавају класификацију странака по степену ризика.

Сви ДФЛ примењују листе показатеља за препознавање сумњивих трансакција у вези с ПН/ФТ објављене на сајту Управе. Поред наведених показатеља, седам ДФЛ је у листе показатеља укључило и сопствене показатеље. Службене белешке о извршеним анализама трансакција у извештајном периоду сачинило је 13 ДФЛ. У извештајном периоду, укупно су сачињене 564 службене белешке о извршеним анализама трансакција.

Сви ДФЛ користе листе означених лица, које су донели Савет безбедности Уједињених нација и друге међународне организације у којима је Република Србија члан, а 11 ДФЛ користе неку од комерцијалних база која омогућава провере листе означених лица и софтвер Управе, као додатни елемент провере странака. Дефинисане интерне процедуре за поступање приликом ограничавања располагања имовином има 12 ДФЛ. У извештајном периоду није утврђен ниједан случај да је странка, лице које је покушало да успостави пословни однос или било које друго лице с којим има или је имао посао или других сличан однос – означено лице.

У сектору ДФЛ успостављени су ефикасни процеси идентификовања и процене изложености ризику од ПН/ФТ, као и адекватни програми обука запослених о поменутом ризику. Сектор има адекватне информационе системе са успостављеним редовним

извештавањем о ризику од ПН/ФТ одговарајућег нивоа руководства и релевантних запослених задужених за управљање овим ризиком.

IX. Организациона структура

Сва овлашћена лица и њихови заменици који би требало да искључиво буду задужени за послове у области откривања и СПН/ФТ, како је дефинисано Законом, свакодневно обављају и друге послове. Изражено у процентима, флукуација АМЛ особља или особља које је у директном контакту с клијентима и услугама у посматраном периоду углавном је код свих ДФЛ била на нивоу од испод 10%, док је код три ДФЛ износила између 10% и 50%. Углавном није било већих промена – четири ДФЛ су смањила број запослених због тога што су у ликвидацији, а један ДФЛ је истакао да је континуирано периодично смањење запослених резултат промене пословне политике оснивача, која се огледа у забрани успостављања нових пословних односа и усмеравања на сервисирање постојећег портфолија.

С обзиром на то да су у сектору ДФЛ дефинисане јасне линије одговорности за препознавање, мерење, праћење и извештавање о ризику од ПН/ФТ, као и да се систем управљања овим ризиком заснива на адекватним људским и техничким ресурсима, процењује се да је изложеност ризику од ПН/ФТ ниска.

X. Достављање интерних извештаја овлашћеном лицу и извештавање Управе

Укупан број интерних извештаја које су запослени у ДФЛ доставили овлашћеним лицима у вези са сумњом у прање новца износи 106, при чему су 103 извештаја достављена овлашћеним лицима, док су за три извештаја подаци и овлашћеним лицима и Управи. Такође, овлашћеним лицима није достављен ниједан интерни извештај у вези са сумњом у финансирање тероризма.

XI. Интерна ревизија и унутрашња контрола

У последњој години дана, код десет ДФЛ је извршена интерна ревизија, док је код преосталих седам извршена у претходне две или три године. Код 11 ДФЛ контролама су уочене неправилности, при

чему су код десет оне уклоњене (у 90,9% случајева), а код једног ДФЛ рок још увек није истекао.

Од постојећих 17 ДФЛ, њих 15 се изјаснило да овлашћена лица и њихови заменици учествују у спровођењу унутрашње контроле. Код свих 15 ДФЛ овлашћено лице извештава руководство о резултатима унутрашње контроле. У последњој години дана унутрашње контроле извршило је 15 ДФЛ, а код је два унутрашња контрола извршена пре три године.

У оквиру тих контрола, десет од 17 ДФЛ није уочило никакве неправилности, док су код шест неправилности уочене. Под неправилностима се подразумевају: неажурирани КУС обрасци, непотпуна власничка структура са свим неопходним подацима, непотпуна документација о стварном власнику итд.

Управни одбор је обавештен о налазу унутрашње ревизије у вези са СПН/ФТ код 14 ДФЛ, а извештајем спољног ревизора ова област је уређена код седам ДФЛ. Ни против једног ДФЛ или његових запослених у вези с ПН/ФТ не се води поступак, а води се један дисциплински поступак због проблема са интегритетом запослених (због учешћа у превари, крађи, корупцији и слично). Према томе, у сектору ДФЛ успостављен је адекватан и свеобухватан систем унутрашњих контрола, с механизмима који обезбеђују да одговарајући нивои руководства буду благовремено информисани о одступањима од примене процедура како би се предузеле неопходне мере. Такође, ДФЛ периодично спроводе интерне ревизије које обухватају главне елементе управљања и контроле ризика од ПН/ФТ.